

विद्युत सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावनाः प्रदेशमा उपलब्ध जलस्रोत, सौर्य शक्ति, वायु, कोइला, तेल, प्राकृतिक, वायोग्यास र फोहोरजन्य पदार्थ, ग्याँस शक्ति जस्ता प्राकृतिक श्रोतहरूको उपयोग गरी भरपर्दो, स्तरीय एवं सुरक्षायुक्त विद्युत सेवा उपलब्ध उराउन कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको संवधानको धारा १७५ बमोजिम प्रदेश नं. १ को प्रदेश सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस ऐनको नाम “प्रदेश विद्युत ऐन” २०७५ रहेको छ ।

(२) यो ऐन प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशन भएको मिति देखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “विद्युत” भन्नाले पानी, खनिज तेल, कोइला, ग्याँस, सौर्य शक्ति, वायु शक्ति, वायोग्यास वा अन्य कुनै स्रोतबाट उत्पादन हुने विद्युत शक्ति सम्झनु पर्छ ।

(ख) “अनुमतिपत्र” भन्नाले यस ऐनबमोजिम दिइने अनुमतिपत्र सम्झनु पर्छ ।

(ग) “आयोजना भन्नाले” निर्माण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालन गरीने विद्युत आयोजना सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “ग्राहक” भन्नाले विद्युत सेवाको उपयोग वा उपभोग गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “महशूल” भन्नाले यस ऐनबमोजिम विद्युत सेवा उपयोग गरे वापत ग्राहकबाट लिइने शुल्क सम्झनु पर्छ ।

(च) “अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति” भन्नाले यस ऐनबमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्था सम्झनु पर्छ ।

(छ) “निरीक्षक” भन्नाले यस ऐनबमोजिम नियुक्त भएको विद्युत निरीक्षक सम्झनु पर्छ र सो शब्दले प्रमुख विद्युत निरीक्षकलाई समेत जनाउँछ ।

(ज) “तोकिएको वा तोकिएबमोजिम” भन्नाले यस ऐनअन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिएबमोजिम सम्झनु पर्छ ।

(झ) “मन्त्रालय” भन्नाले प्रदेश नं. १ को उर्जा तथा जलस्रोतसंग सम्बन्धित मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

(ञ) “प्रदेश सरकार” भन्नाले प्रदेश नं. १ को मन्त्रिपरिषद् सम्झनु पर्छ ।

३. आयोजनाको क्षेत्राधिकार: (१) संघीय सरकारबाट प्रदेश सरकारलाई हस्तान्तरण गरिएका जतिसुकै क्षमताका भए पनि त्यस्ता आयोजना वा प्रदेश सरकारबाट स्वयम् आफैले निर्माण गर्ने वा प्रदेश सरकारले अनुमति दिनसक्ने एक मेगावाट भन्दा बढीका र दुई सय मेगावाट भन्दा कम क्षमताका आयोजनाको निर्माण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालन तथा बत्तिस के.भि.ए. सम्म क्षमताको प्रसारण लाईनको सर्भेक्षण, निर्माण, प्रसारण र संचालनको क्षेत्राधिकार प्रदेश सरकारमा रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यदि स्थानीय तहबाट माग भई आएमा र प्रदेश सरकारले उपयुक्त ठानेमा एक मेगावाट भन्दा कम क्षमताका आयोजनाहरू प्रदेश सरकार आफैले वा यस ऐन बमोजिम अरु कसैलाई सर्भेक्षण, निर्माण, उत्पादन, वितरण, प्रसारण र संचालनको अनुमति दिन सक्नेछ र यदि प्रदेश सरकारले माग गरेमा केन्द्र सरकारले दुई सय मेगावाट भन्दा कम क्षमता भएको विद्युत आयोजना र बत्तिस के.भि.ए. भन्दा कम क्षमता भएको प्रसारण लाइनको सर्भेक्षण, निर्माण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालन गरिदिन सक्नेछ ।

४. योजनाको विकासको मार्गचित्र: प्रदेश सरकारले प्रदेशको समग्र विद्युत विकासको गुरुयोजना बनाई मार्गचित्र तयार गरी र त्यस्तो मार्गचित्रलाई आधार मानी विद्युत आयोजनाको निर्माण, उत्पादन, वितरण, प्रसारण र संचालन सम्बन्धी आवश्यक प्रणालीको विकास गर्न सक्नेछ ।

५. सर्भेक्षण, निर्माण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालनको लागि अनुमति लिनुपर्ने : (१) यस ऐन बमोजिमको आयोजना सर्भेक्षण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालनको लागि यस ऐन बमोजिम अनुमति लिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक मेगावाट सम्म क्षमताको आयोजनाको सर्भेक्षण, निर्माण, उत्पादन, प्रसारण र वितरण र संचालनको लागि सर्भेक्षण कार्य प्रारम्भ गर्नु पूर्व तोकिएको अधिकारी समक्ष तोकिएबमोजिम जानकारी गराउनु पर्नेछ र त्यस्ता आयोजनाको लागि यस ऐन बमोजिम अनुमति लिनु पर्नेछैन र सो सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

६. अनुमति नलिई आयोजनाको सर्भेक्षण गर्न नहुने: (१) यो ऐनबमोजिम अनुमतिपत्र नलिई कसैले पनि आयोजना सर्भेक्षण गर्न पाउने छैन ।

७. सर्भेक्षण अनुमतिपत्र लिनेसम्बन्धी व्यवस्था: (१) आयोजनाको सर्भेक्षण गर्न चाहेने व्यक्ति वा संस्थाले सर्भेक्षणको लागि अनुमतिपत्र लिन चाहेमा पचास मेगावाट क्षमता सम्मको भए तोकिएको अधिकारी, पचास देखि एक सय मेगावाट सम्मको क्षमता भए मन्त्रालय र एक सय देखि दुई सय मेगावाट सम्म क्षमताको आयोजना भए प्रदेश सरकार समक्ष तोकिएको ढाँचामा तोकिएबमोजिम सर्भेक्षण अनुमतिको लागि निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिए भए तापनि प्रदेश सरकारबाट दिइने अनुमतिका लागि मन्त्रालयमा निवेदन दिनु पर्नेछ र मन्त्रालयले त्यस्तो निवेदन सहितको प्रस्ताव निर्णयका लागि तोकिएबमोजिम प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएपछि यस ऐन बमोजिम आवश्यक जाँचबुझ गरी निवेदन परेको मितिले सम्बन्धित अधिकारीले भए साठी दिनभित्र, मन्त्रालयले भए नब्बे दिनभित्र र प्रदेश सरकार समक्ष प्रस्ताव पेश भए एक सय बिस दिनभित्र तोकिएबमोजिमको शर्तहरू तोकै सर्भेक्षण अनुमतिपत्र दिनुपर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको अवधिभित्र अनुमतिपत्र दिन नसकिने भए सोको आधार र कारण खुलाई निवेदकलाई अनुमतिपत्र दिनुपर्ने अवधि समाप्त भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र लिखित जानकारी दिनुपर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको जानकारीमा चित नबुझेमा चित नबुझ्ने पक्षले जानकारी पाएको तीस दिनभित्र सम्बन्धित अधिकारीको निर्णय भए मन्त्रालयसमक्ष, मन्त्रालयको निर्णय भए प्रदेश सरकार समक्ष र प्रदेश सरकारले गरेको निर्णयमा चित नबुझे पूनः जाँचबुझ गरी अनुमति प्राप्त गर्नका लागि प्रदेश सरकार समक्ष निवेदन दिनुपर्नेछ र त्यसरी निवेदन पर्न आएमा मन्त्रालयले भए तीस दिनभित्र र प्रदेश सरकारले भए पैतालिस दिनभित्र आवश्यक निर्णय दिनु पर्नेछ र त्यस्तो निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

(६) यस दफामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकार आफैले कुनै विद्युत आयोजनाको निर्माण गर्ने भएमा त्यस्तो आयोजनाको लागि सर्भेक्षण अनुमति लिई रहनु पर्ने छैन ।

८. निर्माण, उत्पादन, प्रसारण र वितरण अनुमतिसम्बन्धी व्यवस्था: (१) दफा ७ बमोजिमको अनुमति प्राप्त गरी सर्भेक्षण कार्य समाप्त भएको तीन महिनाभित्र तोकिएबमोजिमको विवरणसहित तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर बुझाई आयोजना

निर्माण, उत्पादन, वितरण र संचालन गर्न पचास मेगावाट क्षमता सम्मको भए तोकिएको अधिकारी, एक सय मेगावाट क्षमता सम्मको भए मन्त्रालय र एक सय मेगावाट भन्दा बढी दुई सय मेगावाट क्षमता सम्मको आयोजना भए प्रदेश सरकार समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकारले अनुमति दिने प्रयोजनका लागि दिईने निवेदन मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ । त्यस्तो निवेदन प्राप्त भए पछि मन्त्रालयले निवेदन सहितको प्रस्ताव निर्णयको लागि तोकिएबमोजिम प्रदेश सरकार समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम निवेदन वा प्रस्ताव प्राप्त भए पछि आवश्यक जाँचबुझ गरी अनुमति दिन मनासिव देखिए पचास मेगावाट सम्मको भए तोकिएको अधिकारीले साठी दिन भित्र, एक सय मेगावाट सम्मको भए मन्त्रालयले नब्बे दिन भित्र र एक सय मेगावाट भन्दा बढी दुई सय मेगावाट क्षमता सम्मको भए प्रदेश सरकारले एक सय बिस दिन भित्र आयोजना निर्माण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालनको लागि आवश्यक शर्त तोकनु पर्ने भए सो समेत तोकि अनुमति दिनु पर्नेछ र त्यस्तो अनुमतिपत्रमा नै आयोजनाको लागि वित्त व्यवस्थापन र निर्माण कार्यको प्रारम्भ गर्ने समय समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा अनुमति दिन मनासिव नदेखेमा अनुमतिपत्र दिनुपर्ने समय समाप्त भएको मितिले सात दिनभित्र तोकिएको अधिकारी, मन्त्रालय वा प्रदेश सरकारले अनुमतिपत्र दिन नसक्नुको आधार र कारण खुलाई सम्बन्धित निवेदकलाई लिखित जानकारी दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको जानकारी उपर चित नबुझेने पक्षले तोकिएको अधिकारीको निर्णय भए मन्त्रालय समक्ष, मन्त्रालयको निर्णय भए प्रदेश सरकार समक्ष र प्रदेश सरकारको निर्णयमा चित नबुझे पूनः जाँचबुझ गरी दोहोर्याई निर्णय गरी अनुमति पाउनको लागि प्रदेश सरकार समक्ष तीस दिनभित्र निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको निवेदन परेमा मन्त्रालयले पैतालिस दिनभित्र र प्रदेश सरकारले भए साठी दिनभित्रमा आवश्यक जाँचबुझ गरी निर्णय गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

९. **अनुमतिपत्रको अवधि:** (१) विद्युत आयोजनाको सर्भेक्षण अनुमतिपत्र पाएको मिति बाट दुई वर्ष भित्र सर्भेक्षण सम्बन्धी कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेछ तर कुनै प्राकृतिक विपद् वा कावु बाहिरको परिस्थिति उत्पन्न भई दुई वर्षमा सर्भेक्षण कार्य नसकिने भएमा त्यस्तो

परिस्थितिको मनासिब आधार खोली दफा ७ को प्रकृया बमोजिम निवेदन दिएमा तोकिएबमोजिमको थप दस्तुर लिई ६ महिनाको अवधि थप गरी अनुमति दिइनेछ ।

(२) आयोजना उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालनको लागि दिइने अनुमतिपत्रको अवधि बढीमा तीस वर्षको हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) मा तोकिएको अवधि भन्दा कम अवधिको लागि अनुमतिपत्र दिइएकोमा उक्त अवधि समाप्त हुनुभन्दा एक वर्ष अगावै तोकिएबमोजिम नवीकरण गराउनु पर्नेछ ।

१०. अनुमतिपत्र हस्तान्तरण र अनुमतिपत्र दिन बन्देज सम्बन्धी व्यवस्था: (१) विद्युत अनुमतिपत्र हस्तान्तरण सम्बन्धी व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(२) यस ऐन बमोजिम कुनै क्षेत्रमा विद्युत उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालनको लागि कुनै व्यक्ति वा संगठित संस्थालाई अनुमति पत्र दिइएकोमा त्यस्तो अनुमति पत्रको अवधि भर सोही क्षेत्रमा सोही प्रकृतिको कामको लागि अन्य कुनै व्यक्ति वा संगठित संस्थालाई अनुमतिपत्र दिइने छैन ।

११. प्रदेश सरकारले करार गरी विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्न सक्ने: (१) प्रदेश सरकारले कुनै स्थानीय तह, सरकारी निकाय व्यक्ति वा संस्थासँग द्वपक्षीय वा बहुपक्षीय करार गरी सोही कारार वा सम्झौतामा उल्लेखित शर्तहरूको आधारमा तोकिएबमोजिम विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण र संचालन गर्न गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा १ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रदेश सरकारले यदि आफैले विद्युत उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालन गर्न चाहेमा यस ऐनले कुनै बाधा पुर्याएको मानिने छैन ।

१२. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू: अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले विद्युतको सर्भेक्षण, उत्पादन, प्रसारण वितरण र संचालन सम्बन्धमा पालना गर्नु पर्ने शर्तहरू तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

१३. अनुमतिपत्र खारेज गर्न सक्ने: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत कुनै काम गरेमा तोकिएको अधिकारीले निश्चित अवधि तोक्यो त्यस्तो काममा आवश्यक सुधार गर्न आदेश दिन सक्नेछ, त्यस्तो आदेश सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले आवश्यक सुधार नगरेमा तोकिएको अधिकारी, मन्त्रालय वा प्रदेश सरकारले त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थाले प्राप्त गरेको अनुमतिपत्र तोकिएबमोजिम खारेज गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमतिपत्र खारेज गर्नु अघि खारेज गर्न पाउने अधिकारी, मन्त्रालय वा प्रदेश सरकारले सम्बन्धित अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थालाई तीस दिनको समय दिई आफ्नो सफाई पेश गर्न मनासिव माफिकको मौका दिनु पर्नेछ र त्यस्तो सफाई उपर जाँचबुझ गरी तीस दिनभित्र अनुमतिपत्र खारेज गर्नुको आधार र कारणसमेत उल्लेख गरी निर्णय गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो निर्णयको लिखित जानकारी सम्बन्धित पक्षलाई निर्णय गरेको मितिले पन्ध्र दिनभित्र दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको जानकारी पाएको तिस दिनभित्र त्यस्तो निर्णयमा चित नबुझ्ने पक्षले तोकिएको अधिकारीले भए मन्त्रालय समक्ष, मन्त्रालयले भए प्रदेश सरकारले खारेज गरेको भए प्रदेश सरकार समक्ष पूनः दोहोर्याई जाँचबुझ गरी निर्णयका लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको निवेदन उपर मन्त्रालय वा प्रदेश सरकारले जाँचबुझ गरी निवेदन परेको मितिले साठी दिनभित्र निर्णय गर्नु पर्नेछ र त्यस्तो निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

१४. अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थासंग सम्झैता गर्न सक्ने: मन्त्रालयले अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थासंग विद्युतको एकमुष्ट वा आंशिक खरीद, लगानी गरिने आवश्यक पूँजी वा त्यस्तो पूँजीको जमानत वा अन्य आर्थिक एवं प्राविधिक विषयमा सम्झैता गर्न सक्नेछ र त्यस्तो सम्झैताका आवश्यक शर्तहरू तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

१५. प्रदेश सरकारको स्वामित्व हुने: (१) तोकिएको निश्चित प्रतिशत भन्दा बढी स्वदेशी तथा विदेशी व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाको लगानीमा स्थापना गरिएको विद्युत उत्पादन केन्द्र वा प्रसारण तथा वितरण लाइनसंग सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण संरचना लगायतका सबै बस्तुमा अनुमतिपत्रमा तोकिएको अवधि समाप्त भएपछि प्रदेश सरकारको स्वामित्व रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रदेश सरकारको स्वामित्वमा आएको सम्पति विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्न पूर्व अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले चाहेमा विद्युत गृह उपकरण जग्गा, भवन र अन्य बस्तु निर्धारण गरिएको मूल्यमा लिन सक्नेछ र त्यसरी सम्पति प्राप्त गरेपछि निजले प्रदेश सरकारसँग सम्झैता गरी सो सम्झैताबमोजिम विद्युतको उत्पादन, प्रसारण, वितरण र संचालन गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको पूर्व अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले मुल्य तीरी नलिएमा प्रदेश सरकारले आफै वा तोकिए बमोजिम अन्य व्यक्ति वा संस्थालाई व्यवस्थापन र संचालन गर्न वा गर्न दिनसक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) बमोजिमको मूल्य निर्धारणको प्रयोजनको लागि प्रदेश सरकारले बढिमा पाँच जनाको विज्ञहरुको एक समिति गठन गर्नेछ र त्यस्तो समितिले गरेको मूल्य निर्धारण यसै ऐनबमोजिम भएको मानिनेछ र मुल्य निर्धारण सम्बन्धी प्रकृया तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(५) तोकिएको निश्चित प्रतिशतसम्म विदेशी व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाको लगानी विना स्थापना गरिएको विद्युत उत्पादन केन्द्र वा प्रसारण तथा वितरण लाइनको सञ्चालन तथा व्यवस्थापनका लागि अनुमतिपत्रमा तोकिएको अवधि समाप्त भएपछि पूर्व अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थालाई तोकिएबमोजिम प्रदेश सरकारले सम्झौता गरी दिन सक्नेछ ।

१६. रोयल्टी बुझाउनु पर्ने: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले जलविद्युतको व्यापारिक उत्पादन शुरू गरेको पन्ध्र वर्षसम्म प्रति जडित किलोवाट वार्षिक एकसय रुपैया र प्रति युनिट (किलोवाट घण्टा) सरदर बिक्रि मुल्यको दुई प्रतिशतका दरले सरकारलाई रोयल्टी बुझाउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लेखित अवधि पछि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले प्रति जडित (किलोवाट) वार्षिक एक हजार रुपैया प्रति युनिट (किलोवाट घण्टा) सरदर बिक्री मूल्यको दस प्रतिशतका दरले प्रदेश सरकारलाई रोयल्टी बुझाउनु पर्नेछ ।

१७. प्रदेश सरकारको सहयोग र समन्वय: (१) प्रदेश सरकारले विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण र संचालनको क्षेत्रमा संलग्न व्यक्ति वा संस्थालाई जग्गा प्राप्ति, संरचना निर्माण, मेशनरी औजार आयात, वन तथा वातावरण सम्बन्धी निकायसँगको समन्वय, निर्माण सामग्रीको आपूर्ति, पहुँच मार्ग निर्माण, उत्पादित विद्युतको बजारीकरण तथा स्थानीयस्तरमा उठ्ने समस्यालाई समाधान गर्न पूर्ण सहयोग गर्नुपर्नेछ ।

(२) विद्युत प्रसारण लाईन, विद्युतको व्यापार र विद्युत योजना निर्माण स्थल सम्मको पहुँच मार्गको व्यवस्था नगरिकन विद्युत योजनाको निर्माण गरिने छैन ।

१८. सरकारीकरण नगरिने: (१) नीजि क्षेत्रबाट संचालित कुनै विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरणसम्बन्धी जग्गा, भवन, उपकरण तथा संरचनाको कानून बमोजिम बाहेक सरकारीकरण गरिने छैन ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्रदेश सरकारले एक हजार किलोवाट वा सो भन्दा कम जलविद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण र संचालनसंग सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण तथा संरचनाहरू व्यापक सार्वजनिक उपयोगको लागि आफूले लिई विकास गर्न सक्नेछ ।

स्पष्टिकरण: यस दफा प्रयोजनका लागि "व्यापक सार्वजनिक उपयोग" भन्नाले हाल उपयोग भएकोवाट लाभान्वित हुने जनसंख्या भन्दा बढी जनसंख्यालाई लाभान्वित हुने उपयोग सम्झनु पर्छ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लिएको जग्गा, भवन, उपकरण तथा संरचना वापत प्रदेश सरकारले सम्बन्धित व्यक्तिलाई तोकिएबमोजिम क्षतिपूर्ति दिनेछ र क्षतिपूर्तिसम्बन्धी व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

१९. **जलविद्युत उत्पादन केन्द्र आदि खरीद गर्नु पर्ने:** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले यस ऐनमा उल्लेख भए बमोजिम आयोजना निर्माण, प्रसारण र उत्पादन गरी वितरण गरिरहेको क्षेत्रमा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विद्युत वितरण गर्ने भएमा त्यसरी जलविद्युत उत्पादन गरी वितरण गरिरहेको व्यक्ति वा संस्थाले आफूले सञ्चालन गरेको जलविद्युत उत्पादन केन्द्र, प्रसारण तथा वितरण लाइन बिक्री गर्न चाहेमा उक्त अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले त्यस्तो जलविद्युत उत्पादन केन्द्र प्रसारण तथा वितरण लाइनको वर्तमान मूल्य तोकिए बमोजिमको शर्तहरूको आधारमा आपसी सम्झौताद्वारा यकिन गरिएको मूल्यमा खरीद गर्नु पर्नेछ ।

२०. **विद्युत संरचनाको सुरक्षा:** (१) कुनै विद्युत उत्पादन केन्द्र, रूपान्तरण केन्द्र, उपकेन्द्र, विद्युत उत्पादनको लागि बनाइएको पोखरी वा विद्युतसंग सम्बन्धित कुनै संरचनाको सुरक्षाको लागि अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाको अनुरोधमा वा स्वयम् त्यस्तो सुरक्षा गर्न आवश्यक ठानेमा प्रदेश सरकारले आवश्यक सुरक्षा प्रबन्ध गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाको अनुरोधमा सुरक्षा प्रबन्ध गरिएकोमा त्यसको लागि लाग्ने सम्पूर्ण खर्च अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले व्यहोर्नु पर्नेछ ।

२१. **विदेशी विनिमयको सुविधा:** जलविद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरणको लागि ऋण वा शेयर पूँजीको रूपमा विदेशी मुद्रा लगानी गरिएकोमा ऋणको सावाँ वा व्याज भुक्तानी गर्न वा लगानी गर्न वा लगानी फिर्ता गर्नको लागि आवश्यक पर्ने विदेशी विनिमयको सुविधा प्रचलित कानूनबमोजिम हुनेछ ।

२२. बिमा, बासस्थान र बोनससम्बन्धी व्यवस्था: प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्युतको उत्पादन, प्रसारण वा वितरण र संचालनको काममा संलग्न कामदार तथा कर्मचारीको बिमा, बासस्थान तथा बोनसको व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
२३. सुरक्षात्मक व्यवस्था: विद्युतको उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्ने सिलसिलामा अपनाउनु पर्ने सुरक्षात्मक व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
२४. विद्युत महसुल र अन्य दस्तुर लिन सक्ने: (१) प्रदेश सरकार वा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले विद्युत सेवा उपलब्ध गराए वापत त्यस्तो सेवा उपभोग गर्ने व्यक्तिसंग दफा २४ बमोजिमको आयोगले निर्धारण गरिएको महसुल र अन्य दस्तुर लिन सक्नेछ ।
२५. विद्युत महसुल र अन्य दस्तुरको निर्धारण: विद्युत महसुल र अन्य दस्तुरहरू निर्धारण गर्न प्रदेश सरकारले सम्बन्धित विज्ञहरू सम्मिलित एक महसुल निर्धारण आयोग गठन गर्नेछ र त्यस्तो आयोगको महसुल निर्धारण गर्ने विधि र प्रकृया तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
२६. छुट्टै महसुल र दस्तुर निर्धारण गर्न सकिने: (१) यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि राष्ट्रिय ग्रिडबाट असंलग्न रही विद्युतको वितरण गर्ने भएमा त्यसरी वितरण हुने विद्युतको महसुल र अन्य दस्तुर प्रदेश सरकार आफैले विद्युत वितरण लाभांश प्राप्त हुने गरी निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको विद्युत महसुल र अन्य दस्तुर निर्धारण गर्दा विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण र संचालनमा लगाएको सम्पूर्ण लगानी सामान्यतया पच्चीस बर्षमा फिर्ता हुने गरी हास कट्टी तथा शेयर पूँजीमा पच्चीस प्रतिशत लाभांश प्राप्त हुने गरी निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

२७. विद्युत सेवा बन्द गर्न सकिने: देहायको अवस्थामा विद्युत सेवा बन्द गर्न सकिने छ:-

- (क) विद्युतसम्बन्धी उपकरण तथा लाइनको जाँचबुझ, मर्मत वा अन्य कुनै महत्वपूर्ण काम गर्नु परेमा,
- (ख) बाढी, पहिरो, अगलागी, भुईँचालो जस्ता दैवी प्रकोप वा हडताल, तालाबन्दी, दङ्गा वा अन्य यस्तै काबु बाहिरको कुनै असाधारण परिस्थिति आइपरेमा,
- (ग) कुनै ग्राहकले बुझाउनु पर्ने महसुल र अन्य दस्तुर नबुझाएमा,

(घ) कुनै ग्राहकले अनाधिकृत तवरले विद्युत उपभोग गरेमा वा शर्त विपरीत विद्युत सेवा उपभोग गरेमा ।

२८. राष्ट्रिय प्रसारण लाइन वा ग्रिड टोक्ने: प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी कुनै प्रसारण लाइन वा ग्रिडलाई प्रादेशिक प्रसारण लाइन वा ग्रिड भनी टोक्न सक्नेछ ।

२९. उत्पादित विद्युतको बिक्री: (१) प्रदेश सरकारले कसैले यस ऐनबमोजिम उत्पादन गरेको विद्युत एकमुष्ट बिक्री गर्न चाहेमा प्रादेशिक ग्रिडमा समावेश हुने गरी खरीद गर्न वा गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खरीद गरिने विद्युतको खरीद दर निर्धारण तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

३०. विद्युतको आयात तथा निर्यात: (१) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले प्रदेशभित्र विद्युत आयात गरी वितरण गर्न चाहेमा तोकिएबमोजिम प्रदेश सरकारको पूर्व स्वीकृति लिई आयात गर्न सक्नेछ ।

(२) अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले आफूले उत्पादन गरेको विद्युत विदेशमा निर्यात गर्न चाहेमा प्रदेश सरकारसंग सम्झौता गरी प्रचलित कानूनबमोजिम निर्यात गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम विद्युत निर्यात गर्दा प्रदेश सरकारलाई तोकिएबमोजिम निर्यात कर तिर्नु पर्नेछ ।

३१. विद्युतको गुणस्तर टोक्ने: (१) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी यो ऐनबमोजिम उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गरिने विद्युतको गुणस्तर टोक्न सक्नेछ ।

(२) विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्दा उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको गुणस्तर कायम हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

३२. वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर पार्न नहुने: विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्दा यस ऐन र प्रचलित कानून बमोजिम वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर नपार्ने गरी गर्नु पर्नेछ ।

३३. दण्ड जरिवना : (१) कसैले यस ऐनबमोजिम अनुमतिपत्र लिनु पर्नेमा सो नलिई वा अनुमतिपत्रमा उल्लेख भएका शर्तहरू पालना नगरी विद्युत उत्पादन, प्रसारण, वितरण र

संचालन गरेमा त्यस्तो कार्यको छानबिन गरी दोषि पाईएमा त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थालाई पाँच लाख सम्म जरिवना गरी मन्त्रालयले त्यस्तो कार्य तत्काल बन्द गराउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको दण्ड जरिवना गर्ने अधिकारी र प्रकृया तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको कार्यबाट कसैलाई हानी नोक्सानी हुन गएमा उपदफा (२) बमोजिमको निजबाट त्यस्तो हानी नोक्सानी वापतको मनासिव क्षतिपूर्तिसमेत भराई दिनु पर्नेछ ।

(४) कसैले बदनियतपूर्वक कुनै विद्युत उत्पादन वा वितरण केन्द्र, प्रसारण लाईन, वितरण लाईन वा सोसंग सम्बन्धित अन्य कुनै संरचनामा प्रतिकूल असर पार्ने कुनै काम गर्नु हुदैन र यदि कसैले कुनै विद्युत संरचना भत्काएमा, बिगारेमा वा कुनै किसिमले हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा, त्यस्तो काम गर्न उक्साएमा, प्रोत्साहन गरेम, त्यस्तो गर्ने उद्योग गरेमा निजबाट हानी नोक्सानी बराबरको बिगो र सो बिगोको पच्चीस प्रतिशतसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

३४. **पुनरावेदन:** दफा ३३ बमोजिम तोकिएको अधिकारीले दिएको सजाय वा आदेशमा चित नबुझ्ने व्यक्ति वा संस्थाले तिस दिनभित्र सम्बन्धित उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

३५. **भोल्ट तथा अन्य प्राविधिक कुराहरूको स्तर:** (१) विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरणका लागि विद्युतको भोल्ट तथा अन्य प्राविधिक विषयहरूको स्तर तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको स्तर विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्नेले कायम गर्नु पर्नेछ ।

३६. **मर्मत संभार:** विद्युत उत्पादन केन्द्र, प्रसारण वा वितरण लाइन वा अन्य कुनै संरचनाको मर्मत संभार गर्नको लागि वा अन्य कुनै कारणले विद्युतको आपूर्ति रोक्नु पर्ने आवश्यकता परेमा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले सो कुराको जानकारी सर्वसाधारण जनतालाई कम्तीमा चैविस घण्टा अगावै सार्वजनिक सूचनाद्वारा दिनु पर्नेछ र त्यस्तो सूचना तोकिएको अधिकारीलाई समेत दिनु पर्नेछ ।

३७. **विशेष अवस्था:** (१) कुनै विशेष अवस्था परी कुनै क्षेत्रमा विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण बन्द गर्नु परेमा वा कुनै क्षेत्रमा विद्युत तत्काल पुऱ्याउनु पर्ने भएमा प्रदेश सरकारले सम्बन्धित विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई अवश्यक आदेश दिन सक्नेछ र त्यस्तो आदेशको पालना गर्नु निजको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आदेश पालना गर्दा पर्न गएको हानी नोक्सानीको क्षतिपूर्ति प्रदेश सरकारले व्यहोर्नेछ ।

३८. अरूको घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने: (१) प्रदेश सरकारले वा तोकिएबमोजिम अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले विद्युतको सर्वेक्षण, उत्पादन, प्रसारण, वितरण वा संचालन गर्ने सिलसिलामा कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्नु परेमा सम्बन्धित व्यक्तिलाई पूर्व सूचना दिएर मात्र त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रवेश गर्दा कुनै हानी नोक्सानी हुन गएमा तोकिए बमोजिमको क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि विद्युतको अनाधिकृत प्रयोग, चोरी भइरहेको शङ्का हुने मनासिव माफिकको कारण भए वा अन्य कुनै हानी नोक्सानी, शङ्का भएमा सो कुराको जाँचबुझ गर्न वा कुनै दुर्घटनाबाट बचाउन पूर्व सूचना विना नै सम्बन्धित घर जग्गामा प्रवेश गर्न सकिनेछ ।

३९. अरूको घर जग्गाको उपयोग वा प्राप्ति: (१) विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण गर्ने प्रयोजनको लागि सरकारी वा अरू कसैको घर जग्गा उपयोग गर्न वा प्राप्त गर्न आवश्यक परेमा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले प्रदेश सरकारसमक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएमा प्रदेश सरकारले तत्सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गरी प्रचलित कानूनबमोजिम त्यस्तो घर जग्गा उपलब्ध गराई दिन सक्नेछ र यस सम्बन्धी अन्य प्रकृया तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) प्रदेश सरकारले वा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्तिले विद्युतको उत्पादन, प्रसारण वा वितरणसम्बन्धी कुनै निर्माण कार्य गरेमा त्यस्तो निर्माण कार्य भएको ठाउँ वा सो ठाउँ वरिपरी तोकिएको दूरीमा पर्ने कसैको स्वामित्वको घर जग्गा कसैले कुनै खास कामको निमित्त प्रयोग गर्न नपाउने गरी प्रदेश सरकारले निषेध गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निषेध गरिएको कारणबाट सम्बन्धित व्यक्तिलाई पर्ने हानी नोक्सानी वापत प्रदेश सरकार वा अनुमतिपत्र प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले तोकिए बमोजिमको क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।

४०. विद्युत विकास इकाई: विद्युतको विकास गर्ने, विद्युतको विकासमा नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गर्ने तथा विद्युत विकास सम्बन्धी कामहरूको अनुगमनका लागि सम्बन्धित मन्त्रालयमा एक विद्युत विकास माहाशाखा, शाखा वा इकाई रहनेछ र त्यस्तो माहाशाखा, शाखा वा इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

४१. निरीक्षकको नियुक्ति: (१) विद्युत उत्पादन, प्रसारण वा वितरण र संचालनको निरीक्षण र रेखदेखका लागि प्रदेश सरकारले आवश्यकताअनुसार प्रमुख विद्युत निरीक्षक र विद्युत निरीक्षकहरू खटाउन सक्नेछ ।
- (२) प्रमुख विद्युत निरीक्षक तथा विद्युत निरीक्षकको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
४२. नविकरण सम्बन्धी व्यवस्था : यस ऐन बमोजिम प्राप्त हुने अनुमतिपत्रको नविकरण सम्बन्धी व्यवस्था तोकिएबमोजिम हुनेछ ।
४३. निर्देशन दिन सक्ने : यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि प्रदेश सरकारले मन्त्रालय, सम्बन्धित निकाय वा सम्बन्धित अधिकारी र मन्त्रालयले सम्बन्धित निकाय वा सम्बन्धित अधिकारीलाई समय समयमा आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ ।
४४. संघीय कानून बमोजिम हुने : यस ऐनको दफा ३ मा उल्लेखित प्रदेश सरकारको क्षेत्राधिकार संघीय कानून भन्दा फरक हुन गएमा संघीय कानून बमोजिम हुनेछ ।
४५. नियम बनाउने अधिकार: यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम, निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाउन सक्नेछ ।
४६. बाधा अड्काउ सम्बन्धी व्यवस्था : यस ऐनको कार्यान्वयनको लागि कुनै बाधा अड्काउ परेमा प्रदेश सरकारले त्यस्तो बाधा अड्काउ पर्नुको आधार र कारण समेत खोली यस ऐनको उद्देश्य विपरित नहुने गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।
४७. यसै ऐन बमोजिम हुने: यस ऐनमा लेखिए जति विषयमा यसै ऐनबमोजिम र अन्यमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।